

Лапенко Тарас Григорович
канд. тех. наук, доцент
ORCID ID: 0000-0001-8055-6698
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК

Фахівці Міжнародної організації праці (МОП) визначили, що коло найбільш небезпечних галузей промисловості України, з точки зору виробничого травматизму, включають вугільну, агропромисловий комплекс та машинобудівну галузі.

Стан охорони праці, рівень виробничого травматизму та проф. захворювань робітників агропромислового комплексу є серйозною соціально-економічною проблемою галузі, що безпосередньо впливає на професійну діяльність галузі.

На жаль, останнім часом ще повільно відбуваються зміни стосовно забезпечення безаварійності робіт у сільському господарстві. Перехід сільгоспвиробництва на нові форми господарювання однозначно призвів до зниження ефективності роботи з охорони праці на селі. Реформування аграрного сектора економіки не лише суттєво вплинуло на структуру та виробничі відносини, а й ускладнило роботу з охорони праці, особливо за умов, коли роботодавець перебуває в одному регіоні, а саме виробництво - в іншому.

На етапах формування і налагодження роботи новостворені сільгосппідприємства різних форм власності відвели охороні праці останні позиції, практично припинивши нею займатися. У переважній більшості таких господарств не запроваджено посаду спеціаліста з охорони праці, відсутній належний контроль за станом охорони праці.

Серед професій сільгоспвиробництва найнебезпечнішою, як і раніше, є професія механізатора (тракториста-машиніста), адже ресурс наявного в Україні машинно-тракторного парку, здебільшого сформованого ще за часів колгоспів та радгоспів, за багатьма оцінками, близький до вичерпання. Це стосується не стільки великих сільськогосподарських підприємств, що вже мають можливість залучати нову, наприклад придбану за свої кошти та на умовах лізингу,

зарубіжну техніку, а передусім - більшості орендних чи фермерських господарств, де продовжують експлуатувати сільгоспмашини, виготовлені 15-20 років тому. Наявний парк сільгосптехніки України в більшості випадків є фізично і морально застарілим.

До того ж польові механізовані виробничі процеси із застосуванням сільськогосподарської техніки потрібно розглядати як роботи з підвищеною небезпекою, адже часто механізатор залишається один на один з агрегатом, який може у будь-який момент потребувати ремонту. А це, у свою чергу, може спровокувати працівника до виконання дій, що не відповідають вимогам безпеки.

Буває, що навіть робота на сучасних вітчизняних чи закордонних сільгоспмашинах може призвести до аварійних ситуацій або травмування працівників через конструктивні (щодо безпеки та надійності) їх недоліки, внаслідок організаційних прорахунків керівників господарств при організації технологічних процесів, низького професійного рівня та недостатнього засвоєння працівниками безпечних методів роботи.

Проте причинами незадовільного стану охорони праці на більшості сільгосппідприємств є не лише їх погана технічна оснащеність, але й низький рівень загальної культури виробництва, що виявляється, зокрема, у ставленні працівників та роботодавців до питань охорони праці, до збереження свого здоров'я та здоров'я оточуючих людей.

Україні нездовільний рівень медичного обслуговування на селі, що не дає змоги вчасно надати необхідну допомогу потерпілим, забезпечити належний санітарно-гігієнічний контроль за виконанням робіт та організувати проведення лікувально-профілактичних заходів. Роботи із застосуванням отрутохімікатів, внесення мінеральних добрив, знезараження забрудненої техніки та засобів індивідуального захисту можуть спричинити потрапляння в організм людини шкідливих речовин, а отже, повинні проводитися за ретельного контролю із відстеженням змін здоров'я залучених працівників (проведення медичних

оглядів) та недопущення до виконання таких робіт осіб, яким це заборонено згідно з медичними висновками.

Поза межами втілення задекларованих принципів державної політики в галузі охорони праці залишаються на селі підлітки, жінки та інваліди. Низький рівень заробітної плати батьків змушує підлітків шукати роботу, а керівники сільських господарств не переймаються забезпеченням належних умов їхньої праці хоча б у рамках чинного законодавства. Трудову діяльність дітей часто належним чином не оформляють, а отже, вони фактично є соціально незахищеними. Знову ж таки, не дотримується періодичність медичних оглядів, відсутній професійний добір та контроль за тривалістю робочого дня цих категорій працівників.

Тому на підставі вищенаведеного аналізу стану охорони праці можна визначити такі нагальні напрями працезохоронної роботи у сільгоспвиробництві.

1. Удосконалення методичних основ системи управління охороною праці з урахуванням сучасних реалій на селі та змін, що сталися в результаті реформування сільськогосподарської економіки.

2. Розробка і впровадження системи самоконтролю безпеки праці для фермерів і одноосібних підприємців, які не використовують найману працю.

3. Забезпечення створення та функціонування служб охорони праці на всіх без винятку сільгосппідприємствах згідно з чинним законодавством про охорону праці. Прирівнення, як це передбачено Законом «Про охорону праці», спеціалістів з охорони праці сільгосппідприємства за посадою і заробітною платою до спеціалістів основних виробничо-технічних служб.

4. Створення районних консультаційних пунктів з питань охорони праці для інформаційної підтримки працезохоронних запитів і потреб працівників сільськогосподарських та інших підприємств.

5. Проведення на базі навчально методичних центрів навчання з питань охорони праці спеціалістів та керівників сільських господарств, забезпечення контролю за обов'язковістю такого навчання.

Список використаних джерел

1. Одарченко М.С., Одарченко А.М., Степанов В.І., Черненко Я.М. Основи охорони праці: підручник. Харків: Стиль-Іздат, 2017. 334 с.
2. Система управління гігієною та безпекою праці. Вимоги ДСТУ ОHSAS: 2011.
3. Цюпа В. Принципи, структура та процес керування ризиками. Охорона праці, 2019. №1.